

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "การพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาโรงเรียนบางขวดอนุสรณ์" ในครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เรียกว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) โดยผู้วิจัยทำการศึกษาวิจัยในลักษณะของกรณีศึกษา (Case study) กับผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน ครู และนักเรียนโรงเรียนบางขวดอนุสรณ์ ซึ่งเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยโรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 10 ตำบลคลองห้า อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเชิงลึก (Indepth study) ด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal interview) การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal interview) การสนทนากลุ่ม (Focus group) และการวิเคราะห์เอกสาร (Document analysis) โดยทำการเก็บข้อมูลภาคสนามทุกอย่างด้วยตัวผู้วิจัยเอง การแสดงบทบาทในโรงเรียนและชุมชน ในช่วง 1 เดือนแรก ผู้วิจัยวางตัวในฐานะครูคนหนึ่งที่ทำหน้าที่ช่วยสอนซ่อมเสริมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และเมื่อผู้วิจัยเริ่มเกิดความคุ้นเคยกับครู นักเรียน ผู้ปกครองและคนในชุมชนแล้วจึงเริ่มแสดงบทบาทในฐานะนักวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มตั้งแต่วันที่ 17 พฤษภาคม 2547 ถึงวันที่ 20 พฤษภาคม 2548 รวมระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 12 เดือน โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะแรกตั้งแต่วันที่ 17 พฤษภาคม 2547 ถึง 25 มิถุนายน 2547 ระยะที่สองตั้งแต่วันที่ 28 มิถุนายน 2547 ถึง 30 กันยายน 2547 และระยะที่ 3 ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2547 ถึง 20 พฤษภาคม 2548 เพื่อให้สามารถมองเห็นภาพรวมในรอบด้าน (Holistic perspective) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการทำความเข้าใจมนุษย์ (นิศา ชูโต, 2540) ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมของผู้ปกครอง ชุมชน และครูในการร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียน อันเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการวิจัยในครั้งนี้ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

การศึกษาก่อนลงภาคสนาม

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Document research) ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 1) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 2) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการศึกษา (Parent and community

participation) 3) การเกี่ยวข้องของผู้ปกครอง (parent involvement) 4) ความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการศึกษา (Parent and community partnership) 5) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) 6) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) เพื่อกำหนดกรอบคำถามการวิจัยและแนวทางการปฏิบัติการวิจัยภาคสนาม

2. การเลือกสนาม (Field) ผู้วิจัยสำรวจหาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโรงเรียนและชุมชนที่จะเข้าไปทำการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยใช้เกณฑ์ดังต่อไปนี้

1.1 ผู้บริหารและคณะครูมีทัศนคติที่ดีต่อการร่วมงานกับผู้ปกครองชุมชนโดยที่ผู้บริหารและคณะครูมองเห็นบทบาทความสำคัญของชุมชนที่มีต่อความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียนโดยเฉพาะทัศนคติทางบวกของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการทำงานร่วมกับชุมชน

1.2 ผู้ปกครองและชุมชนในภาพรวมให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาเป็นอย่างดี รวมถึงมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียนกรณีศึกษา

1.3 ผู้บริหารและคณะครูเต็มใจให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยโดยอนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูลรวมถึงส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

เกณฑ์ทั้ง 3 ข้อเกิดจากการศึกษาทฤษฎีซึ่งพบว่าการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนโดยทั่วไปจะต้องใช้เวลาประมาณ 1 – 3 ปี และเนื่องจากผู้วิจัยมีเวลาในการลงไปทำงานร่วมกับชุมชนประมาณ 1 ปี จึงคิดว่าควรเริ่มต้นจากโรงเรียนที่มีข้อได้เปรียบหรือมีความพร้อมอยู่ในระดับหนึ่ง

1.4 โรงเรียนและชุมชนกรณีศึกษาจะต้องอยู่ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี เพื่อความสะดวกของผู้วิจัยในการเดินทางเข้าไปในโรงเรียนและชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยมีที่พักอยู่ในเขตจังหวัดปทุมธานี ถ้าเลือกสถานที่ทำวิจัยไม่ไกลจากที่พักมากนักก็จะเป็นผลดีคือทำให้การเดินทางสะดวกและผู้วิจัยจะมีเวลาในการอยู่ในสนามมากยิ่งขึ้น การทำงานจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย

1.5 โรงเรียนกรณีศึกษาควรเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งมีลักษณะโดยทั่วไปไม่แตกต่างจากโรงเรียนส่วนใหญ่ในประเทศมากนักและการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องก็พบว่าการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในโรงเรียนระดับประถมศึกษามีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จได้มากกว่าระดับอื่น ๆ

1.6 โรงเรียนกรณีศึกษา ควรเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชนบทหรือโรงเรียนในเขตชานเมืองซึ่งผู้ปกครองและชุมชนมีระดับการศึกษาไม่สูงนักรวมทั้งมีความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนต่อการศึกษาไม่มากนักเพื่อเป็นการหาแนวทางพัฒนาให้เกิดความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนและสามารถเผยแพร่แนวคิดไปสู่โรงเรียนในชนบททั่วไปได้

สำหรับเกณฑ์ทั้งสองข้อหลังผู้วิจัยมองว่าหลังจากได้ลงไปทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมแล้ว ผลการวิจัยที่ได้น่าจะเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนต่าง ๆ โดยทั่วไปในการที่จะนำเอาแนวคิดหรือข้อค้นพบจากกรณีศึกษาไปประยุกต์ใช้ในโอกาสต่อไป การมีลักษณะโดยทั่วไปที่ไม่แตกต่างกันจึงจะช่วยให้สามารถนำข้อค้นพบจากการวิจัยไปประยุกต์ใช้ได้ง่ายขึ้น

เมื่อกำหนดเกณฑ์เกี่ยวกับโรงเรียนและชุมชนได้แล้ว ผู้วิจัยได้ขอข้อมูลเบื้องต้นจากท่านอาจารย์ฉวีวรรณ สุขสุนัย ซึ่งเป็นศึกษานิเทศก์ประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปทุมธานี เขต 2 โดยสอบถามเกี่ยวกับโรงเรียนและชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการทำงานร่วมกัน ท่านอาจารย์ฉวีวรรณได้ให้รายชื่อของโรงเรียนในเขตจังหวัดปทุมธานีที่มีการร่วมงานและความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนมาจำนวน 10 โรงเรียน ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง อำเภอคลองหลวง อำเภอสามโคก อำเภอลำลูกกา และอำเภอลาดหลุมแก้ว

เมื่อได้รายชื่อโรงเรียนตามเกณฑ์ทั้ง 10 โรงเรียนแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเส้นทางการเดินทางและทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนในเบื้องต้นทางโทรศัพท์ซึ่งจากการศึกษาเส้นทางและการโทรศัพท์พูดคุยกับผู้บริหารและครูในโรงเรียนต่าง ๆ ในเบื้องต้น ซึ่งพบว่าผู้บริหารทุกโรงเรียนต่างก็ทัศนคติต่อการทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชนไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีคะแนนจากการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนซึ่งผู้วิจัยใช้ทดสอบในเบื้องต้นอยู่ระหว่าง 112 – 151 จากคะแนนเต็ม 170 (แสงทอง ภูศรี, 2545) หรือเทียบได้กับระดับปานกลางถึงมาก ผู้วิจัยจึงทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารเป็นรายบุคคลประมาณรายละ 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมงเพื่อสอบถามถึงความเต็มใจที่จะเข้าร่วมโครงการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ซึ่งพบว่าผู้บริหารทุกโรงเรียนต่างให้ความสนใจและยินดีที่จะร่วมมือกับผู้วิจัยเพื่อพัฒนาความเป็นหุ้นส่วน

"เรื่องนี้ (การทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน) โรงเรียนเราก็ทำอยู่แล้ว ผู้ปกครองที่นี้ก็ให้ความร่วมมือดี โรงเรียนขอความร่วมมืออะไรก็จะเข้ามา ถ้าได้นักวิจัยเข้ามาช่วยก็น่าจะดีกว่านี้"

(ผู้บริหารโรงเรียน ก. /10 มี.ค 2547)

"ครูเราทุกคนทำงานหนักมาก แค่เรื่องการสอนอย่างเดียวตอนนี้ก็แทบไม่มีเวลา บางอย่างเราก็ต้องอาศัยชุมชนเข้ามาช่วย อย่างเรื่องรับส่งนักเรียน เรื่องดูแลปรับปรุงห้องเรียน อาคารเรียนหรือติดตามพฤติกรรมเด็ก พวกนี้ชุมชนเข้าช่วยได้มาก แต่ก็ไม่รู้เหมือนกันว่าทำไมถูกทางแค่นี้ อยากให้มีคนที่มีความรู้เข้ามาช่วยแนะนำเหมือนกัน"

(ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน ข. / 12 มี.ค. 2547)

"ดีเลย ตอนนี้ครู..... ผู้ช่วยผมดูแลเรื่องนี้อยู่ ท่านเป็นคนในพื้นที่....จะรู้จักคนมาก เวลาจะขอความร่วมมือหรือประสานงานกับชุมชนท่านจะเป็นหลัก ถ้าได้นักวิจัยเข้ามาช่วยอีกแรงก็ดี"

(ผู้บริหารโรงเรียน ค. (14 มี.ค. 2547)

เมื่อสัมภาษณ์ผู้บริหารทุกโรงเรียนแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกโรงเรียนเป้าหมายในรอบแรกจาก 10 โรงเรียน เหลือ 3 โรงเรียนโดยพิจารณาจากคะแนนทัศนคติของผู้บริหารต่อความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน และระยะทางจากที่พักของผู้วิจัยถึงโรงเรียน ทั้งนี้ในด้านบุคลิกภาพรวมถึงความเต็มใจที่จะร่วมพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนของผู้บริหารแต่ละโรงเรียนนั้น การศึกษาในช่วงเวลาที่จำกัด ผู้วิจัยพบว่าไม่แตกต่างกันมากนักซึ่งโรงเรียนทั้ง 3 ที่ได้รับการคัดเลือกได้แก่ โรงเรียนวัดเทียนถวาย เขตอำเภอเมือง โรงเรียนคลองบ้านพร้าว เขตอำเภอสสามโคก และโรงเรียนบางซวดอนุสรณ์ เขตอำเภอคลองหลวง หลังจากนั้นผู้วิจัยนำรายชื่อของโรงเรียนทั้งสามโรงเรียนเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาพร้อมทั้งขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อทำการเลือกในขั้นสุดท้าย โดยพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งผู้วิจัยตัดสินใจเลือกโรงเรียนบางซวดอนุสรณ์เพราะเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนไม่มากนัก (ประมาณ 400 คน) และมีความสะดวกในการเดินทางมากกว่าโรงเรียนคลองบ้านพร้าวและโรงเรียนวัดเทียนถวายที่มีระยะทางไกลกว่าและนักเรียนค่อนข้างมาก (มากกว่า 600 คน) โดยโรงเรียนคลองบ้านพร้าวเป็นโรงเรียนขยายโอกาสขยายโอกาสทางการศึกษาและโรงเรียนวัดเทียนถวายเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ในเขตเมืองซึ่งมีลักษณะเป็นตัวแทนของโรงเรียนประถมศึกษาโดยทั่วไปน้อยกว่าโรงเรียนบางซวดอนุสรณ์

นอกจากเหตุผลด้านขนาดของโรงเรียนบางซวดอนุสรณ์ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดกลาง และ ผู้บริหารรวมทั้งครูในโรงเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการร่วมงานกับชุมชนแล้ว ผู้วิจัยยังพิจารณาความเหมาะสมของสภาพของชุมชนด้วย สภาพของชุมชนโดยรอบโรงเรียนบางซวดอนุสรณ์เป็นชุมชนกึ่งชนบทหรือชุมชนชานเมืองซึ่งมีลักษณะโดยภาพรวมที่คล้ายคลึงกับชุมชนทั่วไปในประเทศไทย คือ ยังมีความเจริญไม่มากนักและประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร การเลือกทำการวิจัยในชุมชนลักษณะดังกล่าวผู้วิจัยเชื่อว่าจะช่วยให้ผลการวิจัยที่ได้สามารถนำไปใช้อ้างอิงหรือเป็นแนวทางในการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนกับชุมชนอื่น ๆ ได้อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้นจึงตัดสินใจเลือกโรงเรียนบางซวดอนุสรณ์เป็นสถานที่ทำการศึกษาดังกล่าว

การเตรียมตัวทำงานภาคสนาม

ผู้วิจัยเตรียมตัวทำงานภาคสนามโดยการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโรงเรียนและชุมชนเพื่อให้สามารถเข้าไปอยู่ในชุมชนได้อย่างกลมกลืน โดยมีกิจกรรมดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแผนที่เส้นทางในชุมชน หน่วยงานที่สำคัญ และผู้นำในชุมชนโดยสอบถามข้อมูลจากท่านอาจารย์ดิเรก สุขสุนัยซึ่งเป็นคนในชุมชนและรู้จักคุ้นเคยกับผู้วิจัยเป็นอย่างดี เพื่อวางแผนการเดินทางรวมทั้งทำแผนผังเกี่ยวกับชุมชนในเบื้องต้น

2. การศึกษาเกี่ยวกับวิธีการสังเกต สัมภาษณ์ และการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพจากเอกสารตำราต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเก็บข้อมูลภาคสนามเมื่อลงไปปฏิบัติงานจริงในโรงเรียนและชุมชน

3. การกำหนดบทบาทของผู้วิจัยในโรงเรียนและชุมชน ซึ่งในเบื้องต้นผู้วิจัยวางแผนที่แสดงบทบาทของตน 2 บทบาทได้แก่ การทำหน้าที่ครูสอนซ่อมเสริมให้กับนักเรียนโรงเรียนบางขวดอนุสรณ์เพื่อเป็นการสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยกับครูและนักเรียน รวมทั้งเป็นการเปิดตัวให้ผู้ปกครองและชุมชนรู้จักผู้วิจัยทางอ้อมโดยไม่ใช้การแนะนำตัวด้วย ส่วนอีกบทบาทหนึ่งคือการทำหน้าที่ของนักวิจัยที่จะเข้าไปกระตุ้นส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนซึ่งบทบาทหลังนี้ ผู้วิจัยต้องการให้ผู้ปกครองและชุมชนรับรู้ในภายหลังเมื่อเริ่มคุ้นเคยกับผู้วิจัยมากขึ้นแล้ว ทั้งนี้เพราะผู้คนโดยทั่วไปโดยเฉพาะผู้ปกครองคุ้นเคยกับบทบาทของครูมากกว่าบทบาทของนักวิจัย การให้ผู้ปกครองและชุมชนรู้จักผู้วิจัยในฐานะครูคนหนึ่งจึงน่าจะเป็นผลดีต่อการทำงานและการเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่า

4. การกำหนดแผนการศึกษาภาคสนาม ก่อนลงมือทำงานจริงในภาคสนามโดยกำหนดช่วงระยะเวลาในการดำเนินการดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แผนการศึกษาภาคสนาม

ระยะเวลา	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล/เป้าหมาย
ระยะที่ 1 17 พ.ค. – 25 มิ.ย. 47	1. การสร้างความสัมพันธ์ 2. การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน/ชุมชน	1. ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้นำชุมชน กรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน(บางส่วน) 2. ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้นำชุมชน เอกสาร
ระยะที่ 2 26 มิ.ย. – 30 พ.ย. 47	1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน 2. การให้ความรู้เกี่ยวกับความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนและการส่งเสริม	1. ผู้บริหาร ครู ผู้นำชุมชน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง เอกสาร 2. ผู้บริหาร ครู ผู้นำชุมชน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง
ระยะที่ 3 1 ธ.ค. 47 – 30 พ.ค. 48	1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบริบทที่เชื่อและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน 2. การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน	1. ผู้บริหาร ครู ผู้นำชุมชน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง 2. ผู้บริหาร ครู ผู้นำชุมชน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง

2. การทำความรู้จักและสร้างความสัมพันธ์กับโรงเรียนและชุมชน (Rapport)

การเข้าสู่สนามในครั้งแรกผู้วิจัยเลือกเข้าไปทำความรู้จักคุ้นเคยกับผู้บริหารและคณะครูโรงเรียนเป็นลำดับแรกซึ่งตลอดเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน 2547 เป็นช่วงที่ผู้วิจัยใช้เวลาส่วนใหญ่ในการสร้างความคุ้นเคยกับครูและนักเรียน สำหรับคนในพื้นที่จะยังไม่เข้าไปปฏิสัมพันธ์มากนัก เพราะคิดว่าการทำให้ผู้ปกครองและคนในชุมชนรู้จักผู้วิจัยในฐานะครูคนหนึ่งน่าจะให้ความรู้สึกที่ดีกว่ารู้จักในฐานะนักวิจัย นอกจากนี้การที่ได้เข้ามาอยู่ในโรงเรียนในฐานะครูคนหนึ่งจะช่วยดูแลเด็กทำให้ผู้วิจัยมีความสนิทสนมคุ้นเคยกับเด็กซึ่งตัวเด็กเองก็จะช่วยเป็นเครื่องมืออย่างดีในการ

ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองและชุมชนรู้จักผู้วิจัยในฐานะของครูคนหนึ่งซึ่งก็จะส่งผลดีต่อการมองภาพลักษณ์ของผู้วิจัยในสายตาของผู้ปกครองและชุมชนในโอกาสต่อไป นอกจากนี้ข้อดีอีกประการหนึ่งของการเข้ามาประจำอยู่ที่โรงเรียนก็คือช่วยให้ผู้วิจัยทราบข้อมูลในเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ปกครองและบุคคลโดยการสังเกตว่ามีใครบ้างที่เข้ามาติดต่อกับโรงเรียน ความสัมพันธ์กับครูและโรงเรียนเป็นอย่างไรบ้าง

การเก็บข้อมูลในช่วง 2 เดือนแรก ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพชุมชนได้ไม่มากนัก งานส่วนใหญ่ของผู้วิจัยคือการช่วยสอนซ่อมเสริมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งมีนักเรียนเป็นจำนวนมาก (53 คน) และผู้บริหารมอบหมายให้ผู้วิจัยเข้าไปทำหน้าที่สอนซ่อมเสริมช่วยครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 (อาจารย์นาทฤดี ศรีสุข) โดยผู้วิจัยช่วยสอนอ่านให้กับเด็กที่ยังอ่านไม่ได้ประมาณ 10 คน การเก็บข้อมูลในช่วงสองเดือนแรกจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนและครู เช่น จำนวนนักเรียนในแต่ละชั้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในภาพรวม พฤติกรรมของนักเรียน ลักษณะนิสัยใจคอของครูแต่ละคน เป็นต้น ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของผู้ปกครองและชุมชนยังมีไม่มากนักโดยที่ในช่วงปลายเดือนมิถุนายน ผู้วิจัยได้เริ่มออกไปพบปะกับบุคคลในชุมชนบ้างโดยเลือกไปพบปะกับผู้ที่เข้ามาติดต่อกับโรงเรียนและผู้บริหารได้แนะนำให้รู้จักกับผู้วิจัยอย่างเป็นทางการที่โรงเรียนเรียบร้อยแล้ว ซึ่งบุคคลที่ผู้วิจัยเข้าไปพบปะพูดคุยได้แก่ นายนรินทร์ ศรีชัย ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนบางซวดอนุสรณ์และนายอดุลย์ โพธิ์สุวรรณ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนบางซวดอนุสรณ์ เหตุผลที่เลือกไปพบน้าออด (นาย นรินทร์ ศรีชัย) และตุ๊ก (นายอดุลย์ โพธิ์สุวรรณ) เพราะทั้งสองท่านเข้ามาที่โรงเรียนบ่อย ๆ จึงมีโอกาสได้พูดคุยสร้างความคุ้นเคยกันหลายครั้ง โดยที่น้าออดเข้ามาช่วยดูแลการก่อสร้างอาคารหลังใหม่ของโรงเรียน ส่วนตุ๊ก (อดุลย์ โพธิ์สุวรรณ) เข้ามารับส่งลูกสาวซึ่งเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยข้อมูลที่ได้เพิ่มเติมจากกรรมการศึกษาทั้งสองท่านนอกจากเกี่ยวกับโรงเรียนแล้ว ผู้วิจัยยังได้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพชุมชนนอกเหนือจากการสังเกตด้วยตาอีกชั้นหนึ่งด้วย ซึ่งได้แก่สภาพทางกายภาพของชุมชน เส้นทางการคมนาคม สถานที่ราชการ บุคคลที่มีบทบาทสำคัญด้านต่าง ๆ ในชุมชน เป็นต้น การเก็บข้อมูลจะเป็นภาพกว้าง ๆ และยังไม่ลงรายละเอียดมากนัก เป้าหมายหลักของผู้วิจัยก็คือการประเมินสถานการณ์ของชุมชนว่าเป็นอย่างไรบ้างเพื่อจะนำมากำหนดเป็นแนวทางการวางตัวและการเข้าสู่ชุมชนโดยไม่ให้ตัวผู้วิจัยเป็นจุดเด่นหรือถูกจับตาจากคนในชุมชนมากเกินไป

เมื่อเริ่มคุ้นเคยกับชุมชนบ้างแล้ว ผู้วิจัยได้เข้าไปทำความรู้จักกับผู้นำชุมชนและตัวแทนของหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อให้ทุก ๆ ฝ่ายมีความคุ้นเคยกับนักวิจัยและไม่รู้สึกว่ามีนักวิจัยเป็นบุคคลแปลกหน้าสำหรับชุมชน การเข้าหาชุมชนในระยะแรกจะใช้วิธีการเข้าไปกับบุคคลที่คนในชุมชนรู้จักคุ้นเคยเป็นอย่างดีและเข้าไปร่วมในกิจกรรมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้เวลา

ประมาณ 1-2 เดือน จุดมุ่งหมายหลักของการเข้าไปทำความรู้จักกับชุมชนมีสองประการ คือ ประการแรกเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับคนในชุมชน ประการที่สองคือ เพื่อสำรวจและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานในด้านต่าง ๆ ของชุมชน เช่น ลักษณะทางกายภาพของชุมชน ผู้นำชุมชน ระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชน หน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในชุมชนโดยเฉพาะบทบาทต่อการจัดการศึกษา เป็นต้น

สำหรับแนวทางการสร้างความรู้จักและความคุ้นเคยกับสมาชิกในชุมชนเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับชุมชนนั้น นอกจากการปรากฏตัวให้ผู้ปกครองที่เข้ามารับส่งบุตรหลานเห็นในฐานะครูคนหนึ่งและการติดตามผู้บริหารโรงเรียนเข้าไปทำความรู้จักกับผู้นำชุมชนในช่วงแรกแล้ว เมื่อเริ่มคุ้นเคยกับบุคคลในชุมชนมากขึ้นโดยเฉพาะกับประธานกรรมการสถานศึกษา (คุณนรินทร์ ศรีชัย) การเข้าหาและเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ก็เริ่มทำได้ง่ายขึ้น การเก็บข้อมูลจากการสังเกตผู้วิจัยจะใช้การติดตามข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนโดยขอข้อมูลจากทางโรงเรียน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา และ ผู้นำชุมชนบางท่านที่เริ่มมีความคุ้นเคยกันซึ่งผู้วิจัยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ส่วนการเก็บข้อมูลที่ผู้วิจัยจะต้องเข้าไปพบปะพูดคุยเป็นการส่วนตัว ผู้วิจัยจะเริ่มต้นด้วยการขอข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลจากผู้บริหารโรงเรียน จากครูบางท่านที่รู้จักชุมชนเป็นอย่างดีและประธานกรรมการสถานศึกษาโดยพยายามกระจายกลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมทุกกลุ่มทั้งในกลุ่มผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนและหัวหน้าหน่วยงานต่าง ๆ เมื่อได้ข้อมูลเบื้องต้นแล้วผู้วิจัยได้เข้าไปพบปะพูดคุยกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละรายซึ่งหลังจากการพบปะพูดคุยกันแล้ว ก่อนกลับผู้วิจัยก็จะขอให้บุคคลที่เข้าไปพบช่วยให้คำแนะนำเกี่ยวกับรายชื่อบุคคลอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยควรจะไปพบปะในครั้งต่อไปเพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมซึ่งส่วนใหญ่ก็มักจะได้รับคำแนะนำที่ดีและเป็นการเพิ่มจำนวนรายชื่อผู้ให้ข้อมูลที่เกิดจากผู้ให้ข้อมูลคนก่อนต่อเนื่องกันไปเรื่อย ๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ตัวผู้วิจัยเป็นเครื่องมือหลักในการวิจัย และเนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้มีกลุ่มผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้นำชุมชนที่จะต้องเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงใช้แบบสอบถามประกอบการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 3 ชุดดังนี้

1. แบบสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนต่อการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เกิดความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการศึกษาซึ่งเป็นแบบสำรวจที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสำหรับใช้เก็บข้อมูลเบื้องต้นของผู้บริหารเพื่อประกอบการตัดสินใจเลือกโรงเรียนและชุมชนกรณีศึกษา

2. แบบสำรวจความคิดเห็นและความตระหนักต่อบทบาทการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนและให้แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

3. แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนระหว่างครอบครัวและโรงเรียนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบางชวดอนุสรณ์ ผู้วิจัยปรับจากแบบสอบถามของแสงทอง ภูศรี (2545)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระยะได้แก่ ระยะแรก การศึกษาเกี่ยวกับสภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน บริบทที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และระยะที่สอง การส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) ซึ่งผู้วิจัยเข้าไปมีบทบาทในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนที่เกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียนมากขึ้นโดยวางตัวทั้งในฐานะผู้วิจัยที่จะต้องเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ และในฐานะผู้ให้ข้อมูล/ผู้กระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดเครือข่ายความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่เข้มแข็ง ภาพรวมของวิธีการเก็บข้อมูลในวิจัยครั้งนี้จึงเน้นที่วิธีการในเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน บริบทที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและการพัฒนาเครือข่ายของผู้ปกครองและชุมชนไปสู่ความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่เข้มแข็ง ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลาย ๆ วิธีดังนี้

1. การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วมโดยแบ่งสถานที่สังเกตออกเป็น 2 ส่วนได้แก่ 1) สังเกตครู นักเรียน ผู้ปกครองและผู้นำชุมชนที่เข้ามาในบริเวณโรงเรียนและ 2) สังเกตครู นักเรียน ผู้ปกครองและผู้นำชุมชนในสถานที่รวมทั้งเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชุมชนโดยอาศัยกรอบการสังเกตของ Lofland (1971 อ้างถึงใน นิศา ชูโต, 2540) 6 ประเด็น คือ

1.1 การกระทำ (Acts) คือพฤติกรรมที่ครู ผู้ปกครอง และชุมชน แสดงออกเกี่ยวกับความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน เพื่อดูการแสดงออกหรือการแสดงพฤติกรรมของบุคคล

1.2 กิจกรรม (Activities) คือ พฤติกรรมการทำงานหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อดูแบบแผนพฤติกรรม ขั้นตอน กระบวนการของกลุ่ม

1.3 ความหมาย (Meanings) คือ ความเกี่ยวข้องระหว่างครู ผู้ปกครองและชุมชนที่แสดงออกมาเป็นคำพูดหรือการกระทำที่เกี่ยวข้องกับความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

1.4 การมีส่วนร่วม (Participation) คือ การพิจารณาบทบาทของครู ผู้ปกครองและชุมชนที่มีต่อการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันเพื่อพัฒนาผู้เรียน

1.5 ความสัมพันธ์ (Relationship) คือ ความสัมพันธ์ระหว่างครู ผู้ปกครองและผู้นำชุมชนในการทำงานต่าง ๆ

1.6 สถานที่ (Setting) คือ สถานการณ์และสภาพที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนและนอกโรงเรียนที่เกี่ยวข้องจากการทำงานร่วมกันของครู ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มบุคคล วัฒนธรรม เจตคติ ความเชื่อ

2. การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากบุคคลหลายกลุ่ม มีการสัมภาษณ์ตามแนวทางการสัมภาษณ์ที่ได้วางไว้โดยพยายามศึกษาความจริงจากผู้ถูกสัมภาษณ์ให้มากที่สุด

2.1 การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal interview) เบื้องต้นก่อนการทำวิจัยในภาคสนามโดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนต่าง ๆ ก่อนตัดสินใจเลือกโรงเรียนกรณีศึกษา

2.2 การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการตลอดระยะเวลาการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยเน้นการพูดคุยกับบุคคลที่เกี่ยวข้องได้แก่ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้นำชุมชน มี 3 ลักษณะได้แก่

ลักษณะที่ 1 แบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบของผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) มีอิสระที่จะอธิบายแนวความคิดและความรู้สึกของตนซึ่งใช้กับผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ในชุมชน

ลักษณะที่ 2 แบบเจาะลึก (Indepth interview) เพื่อสอบถามข้อมูลบางอย่างที่ผู้วิจัยต้องการเป็นพิเศษกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางคน

ลักษณะที่ 3 แบบตะล่อมกล่อมเกล่า (Probe) เพื่อสอบถามความรู้สึกและทัศนคติของครู ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาและผู้นำชุมชนที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยใช้ความระมัดระวังในการใช้คำถามเป็นพิเศษ

3. การสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่มกับนักเรียน 2 ครั้งและสนทนากลุ่มผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนและกรรมการสถานศึกษา 1 ครั้ง การสนทนากลุ่มกับนักเรียนใช้เวลาครั้งละประมาณ 30 นาที โดยใช้เวลาช่วงก่อนเลิกเรียน ส่วนการสนทนากลุ่มกับคณะกรรมการสถานศึกษาใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมงโดยทำหนังสือเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่มอย่างเป็นทางการ

4. การวิเคราะห์เอกสาร (Document analysis) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสารของโรงเรียน เช่น ธรรมนูญโรงเรียน เอกสารการประเมินภายนอก และแผนปฏิบัติการของโรงเรียน

สรุปการเก็บข้อมูลภาคสนาม

สังเกต	(เหตุการณ์ในโรงเรียน)	จำนวน	40	ครั้ง
	(เหตุการณ์ในชุมชน)	จำนวน	12	ครั้ง
สัมภาษณ์	(ครู/ผู้บริหาร)	จำนวน	14	ครั้ง
	(นักเรียน)	จำนวน	16	ครั้ง
	(ผู้ปกครองนักเรียน)	จำนวน	34	ครั้ง
	(ผู้นำชุมชน/กรรมการศึกษา)	จำนวน	12	ครั้ง
แจกแบบสอบถาม		จำนวน	3	ครั้ง
จัดสนทนากลุ่ม	(นักเรียน)	จำนวน	2	ครั้ง
	(ผู้นำชุมชน)	จำนวน	1	ครั้ง
ศึกษาเอกสาร		จำนวน	8	ครั้ง

การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนในช่วงแรก ผู้วิจัยเน้นการทำความรู้จักคุ้นเคยและเก็บข้อมูลทั่วไปของชุมชน เช่น ลักษณะทางกายภาพของชุมชน การคมนาคม อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ ผู้นำชุมชน กิจกรรมที่สำคัญในชุมชน ผู้มีบทบาทสำคัญทางการศึกษา ลักษณะนิสัยใจคอของผู้บริหาร ลักษณะนิสัยใจคอของครูแต่ละคน ภาระงานของโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ลักษณะโดยทั่วไปของผู้ปกครอง เป็นต้น

เมื่อได้ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับโรงเรียนและชุมชนจนผู้วิจัยเริ่มมั่นใจว่ารู้จักกับชุมชนรวมทั้งได้รับการยอมรับจากชุมชนแล้ว ผู้วิจัยได้เริ่มศึกษาเกี่ยวกับสภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน จากเหตุการณ์และบุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ผู้วิจัยได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่กับการวิเคราะห์และตรวจสอบความตรงของข้อมูลจนถึงขั้นการสรุปผลการวิจัย

การจัดกระทำและตรวจสอบความตรงของข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่มาจากขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการลดทอนข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งทั้ง 3 กระบวนการนี้จะทำควบคู่ไปกับกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลและขั้นตอนสุดท้ายนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ไปเขียนรายงานการวิจัย

1. การลดทอนข้อมูล (Data reduction) ผู้วิจัยนำข้อมูลภาคสนาม (field note) มาวิเคราะห์หลังหัวข้อที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา เช่น การดำเนินกิจกรรม/โครงการ ปัญหา อุปสรรค การแก้ไขปัญหา บริบทที่เอื้อและเป็นอุปสรรค เป็นต้น

2. การตรวจสอบข้อมูล การลงพื้นที่เก็บข้อมูลในภาคสนาม ผู้วิจัยเน้นวิธีการเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจสอบเอกสาร การสนทนากลุ่ม เป็นต้น การตรวจสอบความตรงของข้อมูลได้ทำควบคู่ไปกับการเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data triangulation) โดยการเปรียบเทียบข้อมูลเดียวกันจากเวลา สถานที่ และแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน และทำการตรวจสอบควบคู่ไปกับบันทึกการสังเกตพฤติกรรมและกิจกรรมต่าง ๆ (field notes) บันทึกการสัมภาษณ์ ภาพถ่าย ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ของโรงเรียน แบบบันทึกความคิดเห็น และผลการตอบแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการตรวจสอบความตรงออกเป็น 2 ส่วน คือ การตรวจสอบโดยผู้วิจัยดำเนินการเอง และการตรวจสอบโดยผู้รู้ในชุมชนซึ่งจะได้นำเสนอต่อไป

2.1 การตรวจสอบความตรงโดยผู้วิจัยดำเนินการเอง เป็นกิจกรรมที่ผู้วิจัยทำคู่กับการเก็บรวบรวมข้อมูลย่อย ๆ จากการเข้าสนามแต่ละครั้งตลอดระยะเวลาประมาณ 10 เดือนของการทำงาน การตรวจสอบเริ่มจากการเข้าสู่สนามวิจัยตามปกติและเมื่อกลับออกมาจากสนามแต่ละครั้งก็จะมีที่ตั้งข้อสังเกตจากเหตุการณ์ที่พบในลักษณะของคำถามหรือสมมุติฐานย่อย ๆ ที่จะต้องหาข้อมูลมาสนับสนุนจากการเข้าสนามในครั้งต่อไป กรณีตัวอย่างเช่น ผู้วิจัยสังเกตว่ามีกรรมการสถานศึกษา 2 ท่าน ที่ไม่ค่อยคุยกัน บางครั้งก็หลีกเลี่ยงที่จะพบกันจึงตั้งข้อสังเกตว่ากรรมการสถานศึกษาทั้งสองท่านอาจมีความขัดแย้งหรือไม่ชอบอีกฝ่ายหนึ่ง

กรณีนี้ ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงด้วยวิธีการต่อไปนี้ 1) ตรวจสอบจากเหตุการณ์ปกติที่เกิดขึ้นในชุมชนในโอกาสต่อไปว่ามีเหตุการณ์ใดบ้างที่คณะกรรมการสองท่านนี้จะต้องมาพบปะหรือมีกิจกรรมร่วมกันเพื่อคอยดูว่าทั้งคู่แสดงความสัมพันธ์เป็นเองหรือแสดงความขัดแย้งออกมาให้เห็นบ้างหรือไม่ 2) ถ้าไม่มีเหตุการณ์ใด ๆ เกิดขึ้นให้พอสังเกตได้ ผู้วิจัยจะหาคำตอบจากการเข้าไปพูดคุยกับคณะกรรมการหรือบุคคลอื่น ๆ ในชุมชนในลักษณะการพูดคุยกันตามปกติแล้วใช้การเทียบเคียงถามเกี่ยวกับการทำงานร่วมกันของคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับความขัดแย้ง 3) การพูดคุยกับตัวคู่กรณีเกี่ยวกับการทำงานของคณะกรรมการสถานศึกษา และเทียบเคียงถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานของอีกท่านหนึ่งเพื่อดูปฏิกิริยาว่าเป็นอย่างไร ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นทางบวก ทางลบ หรือหลีกเลี่ยงที่จะแสดงความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปของสมมุติฐานต่อไปซึ่งกรณีหลังไม่ค่อยได้ใช้มากนัก

อีกกรณีคือ ผู้วิจัยสังเกตพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาบางท่านแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้นำชุมชนท่านหนึ่งโดยกล่าวถึงในเชิงตำหนิว่าไม่มีความเป็นผู้นำ ไม่ค่อยกล้าตัดสินใจ

ใจในเรื่องต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานเบื้องต้นไว้ 2 อย่าง สมมุติฐานแรกกรรมการบางท่านที่ตำหนิเพราะไม่ชอบหรือขัดแย้งกับผู้นำชุมชนคนดังกล่าวเป็นการส่วนตัว และสมมุติฐานที่สองผู้นำชุมชนที่ถูกตำหนิไม่มีความเป็นผู้นำและไม่กล้าตัดสินใจจริง ๆ หลังจากนั้นจึงหาข้อมูลเพื่อตรวจสอบสมมุติฐานชั่วคราวโดยสังเกตจากเหตุการณ์ในชุมชนและพูดคุยกับผู้นำชุมชนท่านอื่น ๆ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการเปรียบเทียบซึ่งสมมุติฐานแรกผู้วิจัยใช้เวลาประมาณ 3 เดือนจึงได้ข้อสรุปจากพฤติกรรมที่ผู้ตำหนิและผู้ถูกตำหนิแสดงออกต่อกันซึ่งพบว่าไม่มีความขัดแย้งกับผู้นำชุมชนแต่อย่างใด

ส่วนสมมุติฐานที่สองผู้วิจัยใช้เวลาตรวจสอบประมาณ 2 สัปดาห์เท่านั้น โดยการพูดคุยกับบุคคลในชุมชนประมาณ 10 ท่านซึ่งส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกันว่า การจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาชุมชนเน้นทางด้านวัตถุและสิ่งก่อสร้างมากเกินไป เช่น การทำถนนเข้าซอย ทำสะพาน ซึ่งเอื้อประโยชน์ให้ผู้รับเหมาก่อสร้างมากกว่าการจัดสรรเพื่อสังคมและการศึกษา เช่น การส่งเสริมวัฒนธรรม การสนับสนุนโรงเรียน เป็นต้น การตัดสินใจล่าช้าและผู้ใกล้ชิดเข้ามามีบทบาทเหนือกว่าผู้นำ ข้อมูลดังกล่าวได้รับจากบุคคล 6 ท่าน ที่กล่าวถึงผู้นำในลักษณะที่สอดคล้องกันและมีถึง 2 ท่าน ที่กล่าวในเชิงว่าตนเองคิดผิดที่สนับสนุนให้ขึ้นมาเป็นผู้นำเพราะคิดว่าเป็นญาติกันแต่พอเข้ามาแล้วก็ไม่ทำอะไร ถ้าสนับสนุนอีกคนหนึ่งก็น่าจะดีกว่านี้ ผู้วิจัยจึงเชื่อว่าผู้นำชุมชนมีลักษณะดังกล่าวจริง

ข้อสรุปเกี่ยวกับข้อค้นพบดังกล่าวผู้วิจัยใช้การตรวจสอบด้วยตนเองและจะมีการตรวจสอบตลอดเวลาที่อยู่ในชุมชนโดยจะเน้นการตรวจสอบข้อค้นพบในทางลบหรือความขัดแย้งมากกว่าข้อมูลทางบวก กรณีที่มีข้อมูลหรือเหตุการณ์ใดที่ขัดแย้งกับข้อค้นพบเดิม ผู้วิจัยก็พร้อมที่จะทบทวนข้อสรุปนั้นตลอดเวลาและมั่นใจว่าข้อค้นพบต่าง ๆ เกี่ยวกับโรงเรียนและชุมชนมีความถูกต้องและเชื่อถือได้ ณ ช่วงเวลานั้น

2.2 การตรวจสอบความตรงโดยผู้รู้ในชุมชน เป็นกิจกรรมที่ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความตรงของข้อสรุปเกี่ยวกับโรงเรียนและชุมชนในภาพรวมโดยสังเคราะห์มาจากข้อสรุปย่อย ๆ ที่มีอยู่ ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบจากความคิดเห็นของผู้รู้ในชุมชน (Key informants) จำนวน 5 ท่าน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้รู้ 5 ด้าน คือ 1) เป็นผู้ที่อยู่ในชุมชนมาไม่น้อยกว่า 10 ปี และรู้รายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลและกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนเป็นอย่างดี 2) เป็นผู้ที่บุคคลในชุมชนให้การยอมรับว่ามีความเป็นกลาง ไม่มีความฝักใฝ่ทางการเมืองหรือตำแหน่งทางการเมือง 3) เป็นผู้ที่มีอิทธิพลที่ดีและยินดีให้ความร่วมมือโดยเห็นแก่ประโยชน์ของชุมชน 4) เป็นผู้ที่มีบุคลิกตรงไปตรงมา กล่าวพูด กล่าวแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ 5) เป็นผู้ที่มั่นใจว่าสามารถเก็บความลับได้ดีและไม่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการวิจัยนี้

เมื่อเลือกผู้รู้เกี่ยวกับชุมชนได้แล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบตรวจสอบรายการซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยสรุปจากข้อค้นพบต่าง ๆ ที่ได้จากชุมชนไปให้ผู้รู้ทั้ง 5 ท่านดังกล่าวช่วยอ่านและตรวจสอบว่าข้อสรุปหรือข้อค้นพบของผู้วิจัยตรงกับสภาพความจริงตามการรับรู้ของผู้รู้ทั้ง 5 ท่านหรือไม่ ซึ่งแบบตรวจสอบรายการดังกล่าวมีลักษณะเป็นประโยคบอกเล่าเป็นข้อ ๆ มีจำนวนทั้งสิ้น 107 ข้อ แต่ละข้อจะบรรยายถึงข้อสรุป/ข้อค้นพบของผู้วิจัยและเหตุผลประกอบประมาณข้อละ 2-3 บรรทัด โดยมีช่องให้ผู้รู้ตรวจสอบว่าใช่ ไม่ใช่ หรือไม่แน่ใจพร้อมทั้งช่องสำหรับแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมด้วย หลังจากนั้นจึงนำมาหาความสอดคล้องในลักษณะของค่า IOC ของแต่ละข้อต่อไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลหลายลักษณะและทำการวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่ไปกับการเก็บรวบรวมข้อมูลและการตรวจสอบความตรงของข้อมูล ภาพรวมของการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 วิธี ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยการตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลภาคสนาม (Field note) ที่เก็บรวบรวมมาได้ เมื่อได้ข้อมูลมาผู้วิจัยจะเริ่มวิเคราะห์หาคำอธิบาย ความหมาย ความคล้ายคลึง ความแตกต่างในลักษณะของสมมุติฐานย่อย ๆ แล้วทดสอบสมมุติฐานจนได้ข้อยืนยันที่ชัดเจนจากข้อสรุปย่อย ไปสู่ข้อสรุปใหญ่ต่อไป

3.2 การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดของข้อมูล (Typological analysis) โดยการจำแนกชนิดของข้อมูลออกเป็นชนิด อาจจะใช้ทฤษฎีหรือไม่ใช้ทฤษฎี

3.2.1 แบบใช้ทฤษฎี คือ การจำแนกข้อมูลออกเป็นชนิดต่าง ๆ ในเหตุการณ์ใด เหตุการณ์หนึ่งโดยแยกออกเป็นการกระทำ กิจกรรม ความหมาย ความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และสภาพบริบทของสังคมหรือสถานการณ์ เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ (Lofland, 1971 อ้างถึงใน นิศา ชูโต, 2540)

3.2.2 แบบไม่ใช้ทฤษฎี คือ การจำแนกข้อมูลที่จะวิเคราะห์ตามความเหมาะสมของข้อมูลโดยใช้ประสบการณ์ของผู้วิจัยเองโดยกำหนดกรอบการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละครั้งดังนี้

1) วันนี้ผู้วิจัยได้ข้อมูลอะไรบ้าง เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล ชุมชน เหตุการณ์ เป็นต้นโดยเขียนในลักษณะข้อความเชิงบรรยายว่าเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นบ้าง และใครแสดงบทบาทอย่างไรในเหตุการณ์นั้น ๆ

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับบุคคลและเหตุการณ์ที่ได้พบในวันนี้ ในลักษณะการคาดเดาข้อสรุปในเบื้องต้นจากสิ่งที่ตาเห็นหรือการบอกเล่า เช่น เหตุการณ์ที่พบมีความสำคัญอย่างไร มีใครที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นี้บ้าง บุคคลในเหตุการณ์มีบทบาทสำคัญมากน้อยเพียงใด บุคคลในเหตุการณ์มีความรู้สึกอย่างไร เป็นต้น

3) การใช้ข้อมูลที่ได้จากการเข้าสู่สนามในครั้งนี้เป็นตัวช่วยกำหนดแนวทางการเก็บข้อมูลในครั้งต่อไปโดยตั้งคำถามกับตัวเองว่า ต่อไปผู้วิจัยควรจะไปพบใครอีกบ้าง มีเหตุการณ์หรือสถานที่ใดอีกบ้างที่ผู้วิจัยควรจะไปร่วมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ

4) การวางตัวของผู้วิจัยโดยการแสดงออกทางกาย การแสดงสีหน้าท่าทาง และการใช้วาจาที่มีความเหมาะสมเพียงใด จุดใดที่ทำได้ดีแล้ว จุดใดที่จะต้องปรับปรุงหรือระมัดระวังเป็นพิเศษในการเข้าสู่สนามในครั้งต่อไป เป็นต้น

ขั้นตอนการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน (PAR)

สำหรับขั้นตอนการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ผู้วิจัยวางแผนการทำงานในระยะแรกก่อนลงไปทำงานภาคสนาม แต่เมื่อลงไปทำงานในภาคสนามระยะหนึ่งแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการปรับเปลี่ยนแผนการทำงานบางจุดเพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนและชุมชนมากยิ่งขึ้น โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ 1 การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ปกครองและชุมชนที่มีต่อการจัดการศึกษา การตระหนักในความสำคัญของการจัดการศึกษารวมถึงความพร้อมในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนโดยการพูดคุยกับสมาชิกในชุมชนที่มีบทบาทต่อการจัดการศึกษา เช่น ผู้บริหารโรงเรียน กรรมการสถานศึกษา ประธานชมรมผู้ปกครองนักเรียน ประธานชมรมศิษย์เก่า ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นตัวแทนของชุมชนซึ่งในขั้นนี้ผู้วิจัยพบว่าช่วงแรกของการเก็บข้อมูล กลุ่มผู้ให้ข้อมูลยังให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยไม่ครบถ้วนหรือชัดเจนนักเพราะยังไม่คุ้นเคยกันแต่เมื่อผู้วิจัยไปอยู่ในชุมชนได้ประมาณ 2 เดือนและเข้าไปร่วมกิจกรรมของโรงเรียนและชุมชนบ่อยขึ้น การพูดคุยกันในระยะหลังผู้วิจัยก็จะได้รับข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด การพูดคุยมีความเป็นกันเองและบางครั้งก็มีการพูดคุยออกนอกกันบ้าง

สำหรับในส่วนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ปกครองนักเรียนซึ่งมีเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยใช้การฝากแบบสอบถามไปกับนักเรียน เพื่อให้ผู้ปกครองตอบแล้วให้นักเรียนนำแบบสอบถามกลับมาคืนในวันรุ่งขึ้น สำหรับการเก็บข้อมูลจากผู้ปกครองนักเรียนโดยใช้แบบสอบถามนั้น นอกจากความต้องการข้อมูลความคิดเห็นต่าง ๆ แล้ว ผู้วิจัยยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบว่ามีผู้ปกครองนักเรียนที่มีปัญหาเกี่ยวกับการอ่านอยู่หรือไม่ เพื่อจะใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจเลือกแนวทางในการติดต่อสื่อสารโดยวิธีอื่น ๆ ต่อไป ซึ่งผลการตอบแบบสอบถามในเบื้องต้นผู้วิจัยพบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่เต็มใจที่จะตอบแบบสอบถามและให้ข้อมูลตามความเป็นจริง ส่วนนักเรียนก็มองว่าการได้รับแบบสอบถามกลับไปให้ผู้ปกครองที่บ้านถือเป็นสิทธิอย่างหนึ่ง โดยคนที่ยังไม่ได้รับก็จะเข้ามาทวงถามแบบสอบถามจากผู้วิจัย

ขั้นที่ 2 การพัฒนาความตระหนักในความสำคัญของความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน (กรกฎาคม-สิงหาคม) โดยการให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนแก่คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองโดยชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ปัญหา/อุปสรรคของการของการเป็นหุ้นส่วน และแนวคิดที่จะทำให้เกิดความเป็นหุ้นส่วนเพื่อศึกษาทัศนคติและปฏิกิริยาของผู้ปกครองและชุมชนที่มีต่อความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยเริ่มจากกลุ่มของคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานของโรงเรียนที่เข้าร่วมประชุมกับครูในช่วงเดือนมิถุนายน (ประชุมเปิดภาคเรียน) และท่านผู้บริหารได้แนะนำให้ผู้วิจัยรู้จักกับคณะกรรมการสถานศึกษาในที่ประชุมซึ่งนับว่าเป็นการเปิดตัวที่ดีมาก

ส่วนกลุ่มผู้ปกครอง ผู้วิจัยได้ให้ผู้ปกครองศึกษาเอกสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสำคัญของความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน (เนื้อหาประมาณ 2 หน้ากระดาษ A4) เพื่อให้ผู้ปกครองนักเรียนได้รับรู้ถึงความสำคัญของการเข้ามาเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาผู้เรียน รวมถึงมองเห็นแนวทางในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพของตน ในช่วงท้ายของเอกสารจะมีแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับบทบาทของผู้ปกครองในการเป็นหุ้นส่วน ในการพัฒนาผู้เรียน ความคิดเห็นต่อความสำคัญของความเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาผู้เรียน และความเต็มใจในการร่วมมือหรือเข้ามาเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาผู้เรียนโดยฝากเอกสารไปกับนักเรียน

ขั้นที่ 3 การเตรียมพัฒนาที่มงาน โดยเชิญครู ผู้ปกครองและผู้นำชุมชนเข้าร่วมประชุมกันที่โรงเรียนเพื่อเสนอแนวคิดการพัฒนาที่มงาน ซึ่งมีครู ผู้ปกครองและผู้นำชุมชนเข้าร่วมประชุมจำนวน 19 ท่าน จากที่เชิญ 24 ท่าน ผลการประชุมได้ประเด็นที่น่าสนใจคือผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนเห็นพ้องกันว่าน่าจะมีที่มงานที่เข้ามาช่วยกันพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน เพราะจะช่วยทำให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนบางขวตอนุสรณ์มีประสิทธิภาพมากขึ้นแต่ปัญหาก็คือ ผู้บริหารและครูที่ได้รับเชิญอีกหนึ่งท่านไม่ได้เข้าร่วมประชุมโดยผู้บริหารติดภารกิจประชุมร่วมกับผู้บริหารในสำนักงานเขตพื้นที่ ส่วนครูอีกท่านติดภารกิจทางวิชาการไม่สามารถเข้าประชุมได้

ปัญหาที่พบในขั้นนี้คือผู้บริหารโรงเรียนยังไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ ผู้วิจัยจึงชะลอการเสนอเรื่องการพัฒนาที่มงานเอาไว้ก่อน โดยทำการสำรวจความเต็มใจของผู้ปกครองที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในด้านต่าง ๆ ไว้เท่านั้น และได้ชี้แจงกับผู้ปกครองเกี่ยวกับการเชิญเข้าร่วมประชุมในครั้งต่อไปเมื่อผู้บริหารมีความพร้อมที่จะเข้ามาเป็นผู้นำในการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน หลังจากนั้นจึงเลิกประชุม และรอตรวจสอบความพร้อมของผู้บริหารและครูในการจัดตั้งที่มงานพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนา

ผู้เรียน ผู้วิจัยใช้การสังเกตและพูดคุยกับผู้บริหารเพื่อดูท่าทีของผู้บริหาร ซึ่งในขั้นนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอุปสรรคต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความพร้อมของผู้บริหาร และในขณะเดียวกันก็เก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ไปด้วย

ขั้นที่ 4 การปรับแผนการพัฒนาคือความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนซึ่งเดิมผู้วิจัยมุ่งที่จะให้ผู้บริหารเป็นฝ่ายเริ่มต้นการทำงานและเป็นกลไกหลักในการดึงผู้เกี่ยวข้องเข้ามาเป็นทีมงาน แต่เนื่องจากผู้บริหารและคณะครูยังไม่มีความพร้อมที่จะจัดตั้งทีมงานพัฒนาคือความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนเพราะมีภาระงานเร่งด่วนที่จะต้องปฏิบัติโดยผู้วิจัยได้ประเมินแล้วเห็นว่าผู้บริหารและครูให้ความสำคัญมากกว่าภารกิจการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในขั้นนี้ผู้วิจัยจึงปรับการทำงานมาเป็นการเข้าหาผู้ปกครองและชุมชนเป็นรายบุคคลเพื่อพูดคุยให้ข้อมูล รวมทั้งชักชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามการดำเนินงานของโรงเรียน และในขณะเดียวกันก็เก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนไปด้วยโดยผู้วิจัยจะเข้าไปพบปะกับผู้ปกครองและผู้นำชุมชนประมาณสัปดาห์ละ 3-4 วันทุกสัปดาห์ตลอดเดือน กรกฎาคม ถึงเดือนพฤศจิกายน 2547 กิจกรรมหลักที่ปฏิบัติในช่วงนี้ได้แก่ 1) การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเกี่ยวกับความสำเร็จในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบางชวดอนุสรณ์ว่ามาจากปัจจัยใดบ้าง ทั้งในแง่ของตัวบุคคล องค์กร หรือสภาพทางสังคมของชุมชนโดยรอบโรงเรียนบางชวดอนุสรณ์ 2) ปัญหา ความต้องการหรืออุปสรรคต่าง ๆ ที่ผู้ปกครองและผู้นำชุมชนคิดว่ามีส่วนทำให้การจัดการศึกษาหรือการพัฒนาผู้เรียนยังไม่ประสบความสำเร็จสูงสุดอย่างที่ควรจะเป็น 3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อช่วยการจัดการศึกษาหรือการพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนบางชวดอนุสรณ์ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น และ 4) ภาพแห่งความสำเร็จของโรงเรียนบางชวดอนุสรณ์ที่ผู้ปกครองและผู้นำชุมชนคิดและมุ่งหวังให้เกิดขึ้นในอนาคตโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกคน

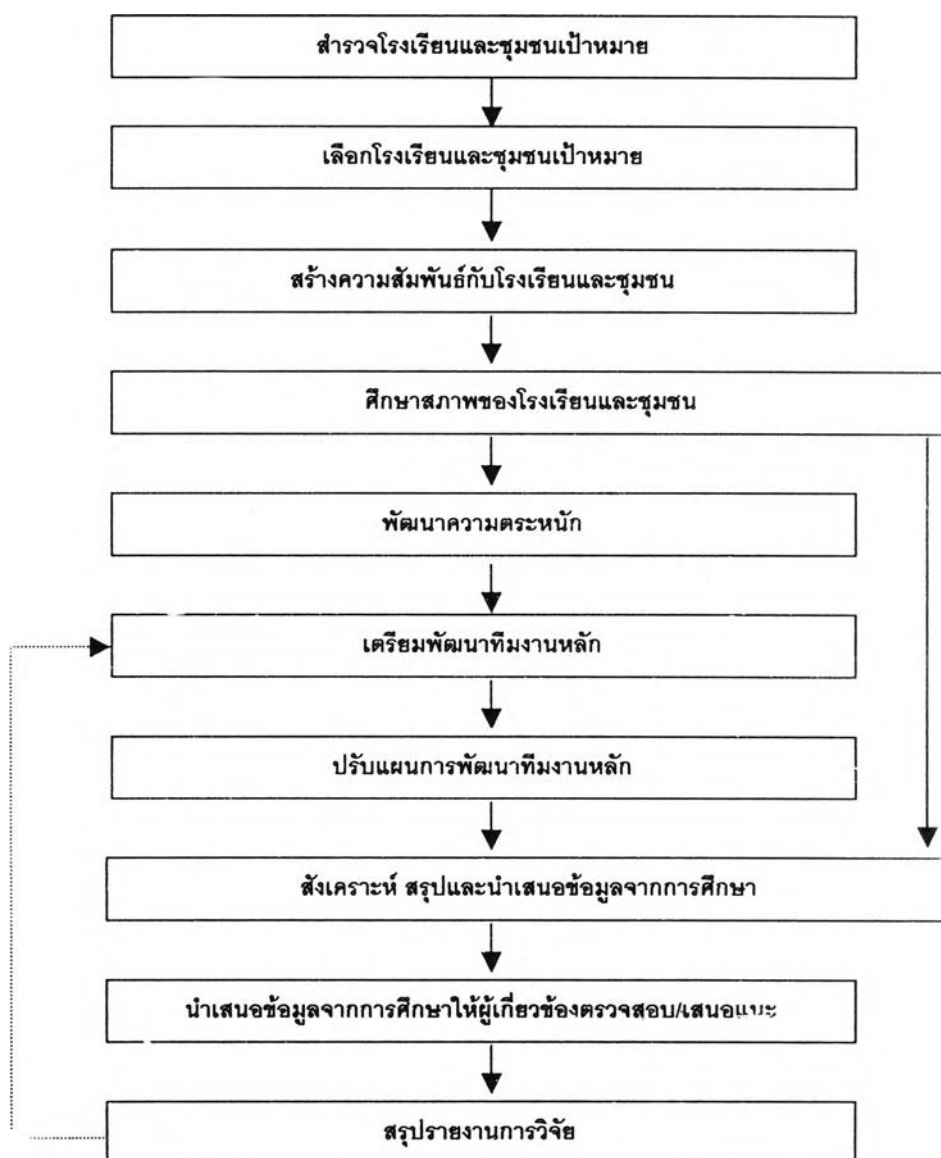
ขั้นที่ 5 การสรุปข้อค้นพบเกี่ยวกับสภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน บริบทที่เอื้อและเป็นอุปสรรครวมทั้งแนวทางการพัฒนาคือความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดย

ขั้นที่ 6 การนำเสนอข้อค้นพบเกี่ยวกับสภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน บริบทที่เอื้อและเป็นอุปสรรครวมทั้งแนวทางการพัฒนาคือความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ต่อผู้บริหารและชุมชน รวมทั้งขอให้ผู้บริหารและผู้รู้ในชุมชนช่วยตรวจสอบความถูกต้อง พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะในขั้นสุดท้าย

ขั้นที่ 7 การสรุปรายงานการวิจัยเกี่ยวกับสภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน บริบทที่เอื้อและเป็นอุปสรรครวมทั้งแนวทางการพัฒนาคือความเป็นหุ้นส่วน

ของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนซึ่งขั้นตอนการดำเนินการศึกษา ซึ่งนำเสนอผังแผนภาพที่ 6

แผนภาพที่ 6 ขั้นตอนการศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

จากรายละเอียดขั้นตอนการศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในแผนภาพที่ 6 ผู้วิจัยได้ทำเป็นตารางแสดงระยะเวลาการดำเนินการโดยสังเขปดังนี้

ตารางที่ 4 ระยะเวลาดำเนินการศึกษาสภาพและแนวทางพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

ลำดับ ที่	กิจกรรม	ช่วงเวลาดำเนินการ													
		มี. ค. 47	พ. ค. 47	มี. ย. 47	ก. ค. 47	ส. ค. 47	ก. ย. 47	ต. ค. 47	พ. ย. 47	ธ. ค. 47	ม. ค. 48	ก. พ. 48	มี. ค. 48	เม. ย. 48	พ. ค. 48
1.	สำรวจโรงเรียนและชุมชน	/													
2.	เลือกโรงเรียนและชุมชน		/												
3.	สร้างความสัมพันธ์กับโรงเรียนและชุมชน		/	/	/										
4.	ศึกษาสภาพ/บริบทที่เอื้อ/เป็นอุปสรรคความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน			/	/	/	/	/	/	/	/	/			
5.	พัฒนาความตระหนัก					/	/	/							
6.	เตรียมพัฒนาทีมงาน						/	/							
7.	รับแผนการดำเนินงาน							/	/						
8.	สังเคราะห์และสรุปผล									/	/	/			
9.	นำเสนอข้อมูลให้ผู้เกี่ยวข้องตรวจสอบ/เสนอแนะ												/		
10.	สรุปรายงานผลการวิจัย													/	/

การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลการวิจัยใช้การนำเสนอในเชิงพรรณนา (Description) โดยบรรยายให้เห็นถึงขั้นตอนการศึกษา ข้อค้นพบเกี่ยวกับสภาพความเป็นหุ้นส่วน บริบทที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน จนนำมาสู่แนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

สำหรับการนำเสนอข้อมูลบางส่วนที่ได้จากการสัมภาษณ์หรือพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยจำเป็นต้องยกข้อความที่เป็นคำพูดบางประโยคของผู้ให้ข้อมูลมาไว้ใน การนำเสนอด้วย ซึ่งผู้วิจัยใช้ชื่อสมมติแทนโดยแบ่งประเภทของผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียน ผู้นำชุมชนและกรรมการสถานศึกษาโดยใช้คำย่อในวงเล็บ (ผปค.) แทนผู้ปกครองแต่ละคนและ (คุณ.....) แทนผู้นำชุมชนหรือคณะกรรมการสถานศึกษา